

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 17.05.2026).

7. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення: 17.05.2026).

КОГУТ Яна,

здобувачка вищої освіти Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні істотно змінила не лише характер суспільних відносин, а й саму природу конфліктів щодо честі, гідності та ділової репутації. Якщо до 2022 року такі спори здебільшого стосувалися меж свободи слова журналістів, політичної критики чи недобросовісної конкуренції, то в умовах війни вони набули виразного публічно-безпекового виміру. Інформація стала елементом оборони держави, а будь-яке публічне висловлювання здатне впливати не лише на репутацію окремої особи, але й на довіру до армії, волонтерського сектору, органів влади або бізнесу, що функціонує в умовах воєнного часу. Саме тому судовий захист немайнових прав у період війни опинився на межі між необхідністю гарантувати свободу вираження поглядів та потребою припиняти деструктивні інформаційні кампанії [1].

Показовою у цьому контексті є справа, розглянута Касаційним цивільним судом Верховного Суду 24 жовтня 2018 року за позовом ОСОБА_6 до Дочірнього підприємства «Телерадіокомпанія «Аверс» про спростування недостовірної інформації та відшкодування моральної шкоди. Верховний Суд, залишаючи без змін рішення судів попередніх інстанцій, наголосив, що відповідно до статті 34 Конституції України кожному гарантується право на свободу думки і слова, а

також право вільно поширювати інформацію. Водночас реалізація цього права не повинна порушувати честь, гідність та ділову репутацію інших осіб. Суд акцентував увагу на практиці ЄСПЛ у справі «Лінгенс проти Австрії», відповідно до якої необхідно чітко розмежовувати фактичні твердження та оціночні судження. Верховний Суд дійшов висновку, що висловлювання журналіста у цій справі мали характер саме оціночних суджень, а тому не підлягали спростуванню. Крім того, суд підкреслив, що позивач мав право скористатися механізмом відповіді у тому ж засобі масової інформації відповідно до статті 65 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», однак належним чином цього не зробив [2].

Окремого аналізу потребує ситуація із публічними звинуваченнями волонтерів у привласненні гуманітарної допомоги. Після 2022 року волонтерський рух став одним із ключових елементів стійкості держави, а тому репутаційні втрати у цій сфері мають особливо чутливий характер. Судова практика засвідчує, що поширення у соціальних мережах інформації про нібито незаконне використання донатів без підтвердження відповідними доказами нерідко визнається судом порушенням права на повагу до честі та ділової репутації. Водночас у таких справах суди стикаються зі складною проблемою: суспільство має право знати про можливі зловживання у сфері благодійності, однак сама лише підозра не може бути підставою для фактичного публічного засудження особи. Це особливо важливо в умовах війни, коли інформаційний осуд у медіапросторі часто стає сильнішим за будь-яке судове рішення. Аналіз практики демонструє, що Верховний Суд дедалі частіше оцінює не лише зміст висловлювання, а й контекст його поширення: емоційний фон воєнного часу, масштаби аудиторії, форму подання інформації та наслідки для репутації позивача [3].

Не менш складною є ситуація щодо критики військовослужбовців та командування Збройних Сил України. Воєнний стан спричинив істотне

розширення суспільного інтересу до діяльності армії, однак це не означає відсутності правового захисту честі та гідності військових. У судовій практиці виникають спори, де відповідачі, посилаючись на свободу слова, поширюють інформацію про нібито зраду, некомпетентність чи корупційні дії конкретних військових посадових осіб. Верховний Суд у таких категоріях справ наголошує, що суспільна важливість теми не усуває обов'язку діяти добросовісно та перевіряти достовірність інформації. Особливої уваги заслуговує підхід суду до балансу між критикою та дискредитацією: критичні оцінки діяльності посадових осіб визнаються допустимими, однак твердження про конкретні злочинні дії без доказової бази не охоплюються гарантіями свободи слова. В умовах війни це питання набуває додаткового значення, оскільки дискредитація військового командування може впливати на моральний стан суспільства та довіру до оборонних інституцій [2].

Показовими є також справи, пов'язані з діяльністю журналістів та блогерів у соціальних мережах. Сучасний інформаційний простір воєнного часу характеризується високою швидкістю поширення інформації та фактичним стиранням меж між професійною журналістикою й особистими публікаціями. Це створює ситуацію, коли будь-яка особа з великою аудиторією може впливати на суспільну репутацію інших осіб значно сильніше, ніж традиційні медіа. У таких спорах суди дедалі частіше аналізують не лише формальний статус автора інформації, а й реальний вплив його публікацій на суспільну думку. Практика ККС ВС свідчить про тенденцію до посилення відповідальності за поширення недостовірних відомостей у цифровому середовищі, особливо якщо йдеться про обвинувачення у злочинах, колабораціонізмі чи зловживанні гуманітарною допомогою. Водночас суди визнають, що емоційність та різкість висловлювань, характерна для воєнного часу, сама по собі не є достатньою підставою для задоволення позову: основним залишається встановлення факту поширення саме недостовірної інформації, а не суб'єктивної оцінки.

Умови війни також трансформували підхід до визначення моральної шкоди. Якщо раніше у справах про захист честі та гідності суди нерідко формально підходили до оцінки репутаційних втрат, то сучасна практика демонструє врахування особливого психологічного навантаження воєнного періоду. Поширення неправдивої інформації в умовах постійної суспільної тривоги здатне мати значно серйозніші наслідки для психоемоційного стану особи, ніж у мирний час. Крім того, репутаційні втрати в умовах війни часто мають незворотний характер, оскільки інформація миттєво поширюється через соціальні мережі та цифрові платформи, а подальше спростування не здатне повністю нейтралізувати первинний негативний ефект.

Отже, судовий захист честі, гідності та ділової репутації в умовах війни перетворюється на складний механізм балансування між правом суспільства на інформацію та необхідністю захисту особи від інформаційного знищення. Воєнний стан не скасовує права на свободу слова, однак і не легалізує поширення недостовірних обвинувачень. Аналіз судової практики Верховного Суду свідчить про поступове формування нових критеріїв оцінки інформаційних конфліктів, де визначальними стають контекст війни, суспільний резонанс, цифровий характер поширення інформації та потенційний вплив висловлювань на безпеку, довіру та суспільну стабільність.

Список використаних джерел:

1. Спори про захист честі, гідності, ділової репутації та права власності – огляд практики КЦС ВС. *Газета судова практика*. URL: <https://sud.ua/uk/news/sudebnaya-praktika/314696-spory-o-zaschite-chesti-dostoinstva-delovoy-reputatsii-i-pravakh-sobstvennosti-obzor-praktiki-kgs-vs> (дата звернення: 13.05.2026).
2. Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ogliad_KCS.pdf (дата звернення: 13.05.2026).

3. Захист честі та гідності: аналіз на основі кейсів судової практики. *Платформа прав людини*. URL:<https://ppl.org.ua/zaxist-chesti-i-gidnosti-analiz-na-osnovi-kejsiv-sudovo%D1%97-praktiki.html> (дата звернення: 13.05.2026).

КУЗЬМІНА Ольга,

здобувачка вищої освіти Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДІА ЗА ПОШИРЕННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасному інформаційному суспільстві медіа відіграють важливу роль у формуванні громадської думки, поширенні суспільно важливої інформації та забезпеченні права громадян на свободу слова. Водночас стрімкий розвиток цифрових технологій і соціальних мереж значно збільшив масштаби поширення недостовірної інформації. Фейкові новини, маніпулятивні матеріали та неперевірені відомості можуть негативно впливати як на окрему людину, так і на суспільство загалом. Особливо небезпечним це є в умовах інформаційної війни та збройної агресії проти України, коли дезінформація використовується як інструмент впливу на громадську свідомість.

Свобода слова є одним із фундаментальних принципів демократичного суспільства, однак вона не означає безконтрольного права на поширення неправдивих відомостей. Законодавство України передбачає, що кожна особа має право на захист честі, гідності та ділової репутації у разі поширення про неї недостовірної інформації. Основними нормативно-правовими актами, які регулюють це питання, є Цивільний кодекс України, Закон України «Про інформацію» та Закон України «Про медіа» [4].

Відповідно до законодавства, недостовірною вважається інформація, яка подається як факт і може бути перевірена на істинність. При цьому важливо розмежовувати фактичні твердження та оціночні судження. Закон України «Про